GÜSBD 2020; 9(3): 256 - 266 | **Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi** | **Araştırma Makalesi**
GUJHS 2020; 9(3): 256 - 266 | Gümüşhane University Journal of Health Sciences | Original Article

Lise ve Üniversite Öğrencilerinin Hemşire Yardımcılığı Ünvanı Konusundaki Düşünceleri

Opinions of High School and University Students Concerning the Title of Assistant Nurse

Ayşe GÜMÜŞLER BAŞARAN[1]

ÖZ

Hemşirelik ünvanı, farklı eğitim seviyesinden mezun olanlara 2018 yılına kadar verilmiş, lise mezunları 2018 yılı itibariye hemşire yardımcısı olarak mezun olmaya başlamıştır. Bu çalışmada lise mezuniyeti sonrasında hemşire yardımcılığı ünvanı alınması ile ilgili yapılan değişikliği lisans ve lise düzeyindeki hemşirelik ve hemşire yardımcılığı bölümü öğrencilerinin nasıl karşıladığı konusundaki düşüncelerini belirlemek amaçlanmıştır.

Araştırma Rize'de, bir üniversite ve iki farklı lisede, 276 öğrenci ile yürütülen kesitsel bir çalışmadır. Veriler araştırmacı tarafından hazırlanan sosyodemografik bilgilerin, öğrencilerin değişiklik hakkındaki bilgi ve düşüncelerinin sorulduğu anket formuyla, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurul izni (2018-52) ve Milli Eğitim Müdürlüğünden izinler alınarak toplanmıştır. Verilerin analizinde yüzde ve ki-kare analizi kullanılmıştır.

Lisans öğrencileri hemşirelik bölümünü en yüksek oranda iş bulma imkanının fazla olması (%72) nedeniyle seçerken lise öğrencileri mesleği sevdiği için (%35,3) seçmiştir. Lise ve üniversite mezuniyeti sonrasında hemşire ünvanının alınmasını lise öğrencileri doğru bulurken (%55,9), aynı ortamda çalışırken sorun yaşanacağını düşünme (%66,9) üniversite öğrencilerinde fazladır. Her iki grupta hemşire yardımcılığı olarak ünvan değişikliği yapıldığını bilirken sadece üniversite öğrencileri bunu olumlu karşılamaktadır (%80,3). Lisans öğrencileri hemşirelik mesleğine etkisi konusunda en fazla hemşirenin iş yükünü azaltacağı (%82,2) görüşüne katılmışlardır. Sağlık meslek lisesi mezunu lisans öğrencilerinde (%46,5) ve 12. sınıf lise öğrencilerinde (%65) lise ve üniversite mezunlarına hemşire ünvanı verilmesini doğru bulma daha fazladır.

Üniversite öğrencileri unvan değişikliğini doğru bulurken, lise öğrencilerinin istemediği belirlenmiştir.

Anahtar Kelime: Hemşirelik, Hemşire Yardımcılığı, Öğrenci, Lisans

ABSTRACT

The title of 'nurse' which was previously given to different educational graduates, is now changed and given to just undergradutes, and high school graduates are called 'nursing assistant' now. The study aimed to identify high school and undergraduates' opinions about this change.

This a cross-sectional study which was carried out with 276 students in one university and two high school in Rize. The data collection tools is a questionnaire form which includes socio-demographic information and students opinions and knowledge about the change. The data was collected by taking required permissions from Recep Tayyip Erdogan University Non-Invasive Ethics Committee (2018-52) and Directorate of National Education. The analysis data method was percentage and chi-square.

The findings revealed that undergraduate students chose the nursing department for the job opportunities (72%), and high school students chose it as they like the department (%35.3). The high school students agreed with (%55.9) the possession of the title 'nurse' after both high school and university graduation, and on the other hand, the rate of believing that certain problems will occur while working in the same environment was (%66.9) higher for the university students. Both of the groups knew that the change was realized in terms of the title as 'nursing assistant', only university students considered this situation as positive (%80.3). In terms of the impacts on the nursing profession, they also agreed with the opinion that it will reduce the burden of nurses at most (%82.2). Undergraduate students who were medical vocational high school graduates (%46.5), and high school students, especially 12th grades (%65), respond it more positively to get the title of nurse by both of the groups.

It was found out that undergraduate students agreed with the change of title whereas high school students did not.

Keyword: Nursing, Nursing Assistant, Student, Undergraduate

Bu çalışma, II. Uluslararası Hakemli Avrasya Zirvesi Kapsamında düzenlenen II. Uluslararası Gevher Nesibe Sağlık Bilimleri Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurul izni (2018-52) alınmıştır.

[1]Dr. Öğr. Üyesi Halk Sağlığı Hemşireliği, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü, aysegumusler@gmail.com, ORCID:0000-0002-7554-4358

İletişim / Corresponding Author: Ayşe GÜMÜŞLER BAŞARAN
e-posta/e-mail: aysegumusler@gmail.com

Geliş Tarihi / Received: 20.11.2019
Kabul Tarihi/Accepted: 27.04.2020

GİRİŞ

Hemşirelik, sağlık ekibinin bir parçası olarak, birey ve topluma koruyucu, tedavi ve rehabilite edici sağlık hizmeti veren bir meslektir. Hemşireliğin bir meslek olup olmadığı uzun süre tartışılmıştır. Meslekleşme kriterlerinden olan yüksek eğitim alma (lisans) kriteri bu tartışmaya neden olan faktörlerden biridir.[1,2] Yükseköğretimde hemşirelik eğitimi ilk olarak 1955 yılında Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulunda başlamıştır.[3] Ancak lise düzeyinde hemşirelik eğitimi devam etmiştir. Mesleki eğitimdeki çeşitlilik profesyonellik için gerekli olan teorik ve uygulamalı meslek bilgisinin standartlaşmasına engel olmakta, hemşirelerin kendi aralarında gruplaşmasına neden olarak mesleki kimliği zedelemektedir.[4]

Farklı eğitim seviyelerinden mezun olunmasına rağmen aynı unvanın alındığı bir meslek olan hemşirelikte 2007 yılı itibariyle mevzuat değişikliği yapılarak bu unvan lisans eğitimi sonrasında alınır hale gelmiştir. 1954 yılında yayınlanan Hemşirelik Kanunu, 2007 yılında 5634 sayılı Kanun ile güncellenmiş, hemşirelik lisans mezuniyeti sonrasında alınan bir mesleğe dönüşmüştür. Ancak kanuna eklenen ek madde ile ülke ihtiyacını karşılamak amacıyla 5 yıl süreyle sağlık meslek liselerinin öğrenci alımına ve hemşire ünvanı ile mezun etmelerine izin verilmiştir.[5,6] Bu sürenin sonunda 2012 yılında çıkarılan 6354 sayılı Kanun ile durum yeniden ele alınmış, Hemşirelik Kanununa Ek 23. maddesinde geçici madde 3 eklenerek 5 yıl süreyle sağlık meslek liselerinin öğrenci alımına devam edilmesi ve hemşire ünvanıyla mezun olmalarına izin verilmiştir.[7] Bu sürenin sonunda ilk olarak 2017-2018 Eğitim Öğretim Yılı bitiminde liseler hemşire yardımcısı ünvanıyla öğrenci mezun etmiştir.

Hemşire yardımcılığı tanımı 2014 yılında çıkarılan 6514 sayılı Kanunun 24.maddesi ile 1219 sayılı kanununa Ek madde 13 olarak eklenmiştir.[8,9] Kanunda; 'hemşire yardımcısı; sağlık meslek liselerinin hemşire yardımcılığı programından mezun olup hemşire nezaretinde yardımcı olarak çalışan, ayrıca hastaların günlük yaşam aktivitelerinin yerine getirilmesi, beslenme programının uygulanması, kişisel bakım ve temizliği ile sağlık hizmetlerine ulaşımında yardımcı olan ve refakat eden sağlık teknisyenidir' şeklinde tanımlanmıştır.[8] Yapacağı görevler ise hasta odasının temizlik ve güvenliği, tedavi planında yer alan hemşirenin uygun gördüğü oral ilaçların verilmesi, kişisel bakım ve temizlik ihtiyaçlarının karşılanması, deri bütünlüğü, kilo takibi, beslenmesine ve günlük yaşam aktivitelerini yerine getirmesine yardım etme, idrar ve dışkı örneği alma, hasta transferi ve ölüm sonu bakım olarak yönetmelikte tanımlanmıştır.[10]

Uluslararası düzeyde hemşirelik eğitimine bakıldığında çoğunlukla 10-12 yıllık eğitimin ardından 3 veya 4 yıllık yüksek eğitim düzeyinde verilmekte olduğu görülmektedir.[11,12] Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) İkinci Avrupa Hemşirelik ve Ebelik Konferansında yayımlanan Münih Deklerasyonu'nda hemşirelik eğitiminin lisans ve lisansüstü programlarda yürütülmesi öngörülmüştür.[12,13] Ülkeler arasında hemşirelik düzeylerinde farklılıklar mevcuttur. Uluslararası Hemşirelik Konseyi'ne göre, Advanced Practice Nursing (APN) 'Bir kayıtlı hemşire, uzman bilgi tabanına sahip, karmaşık karar verme becerileri olan ve uygulamaya yetkili olduğu ülke tarafından özellikleri şekillendirilmiş genişletilmiş uygulama için klinik yeterlilikleri olan kişidir'.[14] Dünyada, kayıtlı hemşirenin altında bir seviyede yer alan birden fazla hemşirelik düzeyi olan ülkeler mevcuttur. Bu seviyeler Enrolled Nursing Auxiliary (ENA), Enrolled Nurse (EN), Licensed Practical Nurse (LPN) and Assistant Nurse/Nursing Aides (AN) olarak bilinmektedir.[11]

Dünya Sağlık Örgütü-Avrupa, üye devletler, hükümet hemşire yöneticileri, DSÖ ile işbirliği yapan merkezleri ve Avrupa Ulusal Hemşirelik ve Ebelik Dernekleri Forumu gibi diğer ortaklarla birlikte Avrupa bölgesinde hemşirelik ve ebelik eğitimini yükseltmek için yakın bir şekilde çalışmaktadır.[15]

Bu çalışmada amaç, hemşirelik ve hemşire yardımcılığı öğrencilerinin, lise mezunlarına hemşire yardımcılığı ünvanı verilmesi konusundaki düşüncelerini ve nasıl etkilendiklerini belirlemektir.

MATERYAL VE METOT

Çalışma, 2017-2018 yılı bahar döneminde Rize ilinde bulunan lisans düzeyinde hemşirelik ve lise düzeyinde hemşire yardımcılığı programlarında eğitim gören öğrencilerle yürütülen kesitsel bir çalışmadır.

Çalışmanın evrenini Rize il merkezinde bulunan hemşirelik bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri ile hemşire yardımcılığı bölümünde okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem seçimine gidilmeyip hemşirelik bölümüne kayıtlı 3. ve 4. sınıflardaki 162 öğrenci ile lise düzeyinde hemşire yardımcılığı bölümünde bulunan 90 öğrenci çalışma kapsamına alındı. Hemşire yardımcılığı bölümü öğrencileri ortak dersleri aldıktan sonra 11. sınıfta bölümlere ayrıldıkları için lisenin 11. ve 12. sınıfları çalışmaya dahil edildi. İl merkezinde hemşirelik bölümü 3. ve 4. sınıflara kayıtlı 162 öğrenci ile lisede hemşire yardımcılığı bölümüne kayıtlı 90 öğrenci çalışma kapsamına alındı. İki bölümdeki öğrencilerin sayısını daha eşit hale getirmek, hemşire yardımcılığı bölümü öğrenci sayısını artırmak amacıyla bu bölümün olduğu 4 ilçeden biri kura ile belirlenerek, 44 hemşire yardımcılığı bölümü öğrencisi daha çalışmaya dahil edildi. Dört ilçede bulunan toplam hemşire yardımcılığı bölümü öğrenci sayısı 110'dur. Çalışmanın 162 lisans 134 lise öğrencisi ile yürütülmesi planlandı fakat anketler uygulanırken sınıfta bulunan ve çalışmaya katılmayı kabul eden 157 hemşirelik bölümü, 119 hemşire yardımcılığı bölümü öğrencisi olmak üzere toplam 276 öğrenci ile tamamlandı. Planlanan öğrencilerin çalışmaya katılım oranları hemşirelik bölümü öğrencilerinde %96, hemşire yardımcılığı bölümü öğrencilerinde %89'dur. İl toplamındaki hemşire yardımcılığı bölümü öğrencilerinin %59,5 i çalışma kapsamına alınmıştır.

Veriler araştırmacı tarafından hazırlanan sosyodemografik veriler, öğrencilerin yapılan değişiklik hakkındaki bilgi ve düşüncelerinin sorulduğu anket formu ile toplandı. Bağımlı değişkenleri sınıf, cinsiyet, okul türü ve ailede sağlık çalışanı olma, bölümü gönüllü seçme durumu oluşturdu.

Araştırmanın Etik Yönü

Veriler Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurul izni (2018-52) ve Milli Eğitim Müdürlüğünden (Karar No:7409017) izinler alınarak toplandı. Tüm öğrencilerden sözlü onam ve lise öğrencileri için ayrıca aile izinleri alındı.

Veriler SPSS22 paket programı kullanılarak analiz edildi. Verilerin analizinde yüzde ve ki-kare analizi kullanıldı.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışmaya katılan öğrencilerin %56.9'u üniversite, %43,1'i lise öğrencisidir. Lise öğrencilerinin %78,2'si kız, %21,8'i erkek, %48,7'si 11. sınıf, %51,3'ü 12. sınıf öğrencisidir. Üniversite öğrencilerinin %77,1'i kız %22,9'u erkek, %52,9'u 3.sınıf, %47,1'i 4.sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin %27,4'ü Sağlık Meslek Lisesinden mezundur. Sağlık Meslek Lisesi mezunu olan öğrencilerin %30,2'si çalışmakta olup toplam öğrencilerin %8,3'ü çalışmaktadır. Anne eğitim durumu %78,3 ve baba eğitim durumları %55,4 oranıyla en yüksek olarak okuryazar-ilkokul ya da ortaokul mezunudur. Lise mezunu olma annede %12,2, babada %28,7, üniversite mezunu olma annede %1,9, babada %12,7 oranındadır.

Üniversite öğrencilerinde; ailesinde sağlıkçı olma %24,2, bölümü gönüllü seçme %68,2 iken lise öğrencilerinde sırasıyla %35,3 ve %74,8 oranındadır. İstanbul'da yapılan bir çalışmada öğrencilerin %84,5'i hemşire yardımcılığı bölümünü isteyerek seçmesi çalışmada öğrencilerin hemşire

yardımcılığını %74,8 gönüllü seçmelerinden fazladır.[16] Hemşirelerle yapılan bir çalışmada hemşirelerin mesleği isteyerek seçme durumu %48,4 ile daha düşük orandadır.[17]

Ailesinde sağlıkçı olma lisede anlamlı olarak fazla (p:,044) iken bölümü gönüllü seçmede öğrenciler arasında anlamlı bir fark yoktur(p:,229). Üniversite öğrencilerinde hemşirelik bölümünde okumaktan memnun olma %76,4 oranındadır. Hemşirelerle yapılan çalışmada hemşirelerin mesleki memnuniyeti %53,3 orandadır.[17] Öğrencilerin bölümde okumaktan memnun olma düzeyleri çalışan hemşirelerin mesleki memnuniyetlerinden yüksek orandadır. Öğrencilerin bölümlerini seçme nedenleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Hemşirelik ve Hemşire Yardımcılığı Bölümünü Seçme Nedenleri

Bölüm Seçme Nedenleri*	**Üniversite**		**Lise**	
	n	**%**	**n**	**%**
İş Bulma İmkanının Fazla Olması	**113**	**72**	38	31,9
Mesleği Seviyor Olma	51	32,5	**42**	**35,3**
Ailemin İsteği	42	26,8	32	26,9
Puan Düzeyi	32	20,4	16	13,4
İyi Kazanç Getirecek Olması	21	13,4	11	9,2
Prestijli Bir Meslek Olması	9	5,7	3	2,5

**Birden fazla seçenek işaretlenmiştir*

Tablo 1'e bakıldığında lisans öğrencileri %72 oranıyla iş bulma imkanınının fazla olması nedeniyle hemşirelik bölümünü seçtiğini ifade etti. Ünaldı ve ark. çalışmasında; insana bakım verme isteği (%43,4) ve kolay iş bulma olanağının (%34,5) hemşire yardımcılığını seçme nedenleri içerisinde ilk sıralarda, ekonomik nedenlerin son sırada yer alması çalışmayla benzerdir.[16] Beydağ ve ark. yaptığı çalışmada; hemşirelik lisans öğrencilerinin bölümü seçme nedenlerinde sınav sistemi sonucu %40 ile ilk sırada iken iş bulma kolaylığı %27,7 ile ikinci, aile isteği %11,6 ile üçüncü sırada yeralmıştır.[18] Bu çalışmada puan düzeyi dördüncü sırada iken Beydağ ve ark. çalışmasında farklı olarak ilk sırada yer almıştır. Çalışmada öğrencilerin iş bulma imkanının fazla olduğunu düşünmeleri nedeniyle bölümü seçmeleri ilk sırada iken Beydağ ve ark. çalışmasında öğrencilerin %61,3'ü iş bulma konusunda kaygı yaşadığını belirtmiştir.[18] Korkmaz ve Görgülü'nün çalışmasında lisans mezunu hemşirelerin hemşireliği seçme nedenlerinde iş olanağı (%17,3) çalışmadan farklı olarak üçüncü sırada yer almıştır.[19]

Lise ve üniversite mezunlarına hemşire ünvanı verilmesini doğru bulma üniversite öğrencilerinde %23,6 iken lise öğrencilerinde %55,9'dur. Lise öğrencilerinde anlamlı olarak fazla bulunmuştur(p:<0.001). Lise öğrencilerinin aynı eğitimi aldıklarını düşünmeleri %37,9 oranıyla doğru bulmada ilk neden, kültür derslerinin az olması nedeniyle üniversiteyi kazanmalarının zor olduğunu düşünmeleri ikici sırada yer aldı. Bilgi düzeyinin aynı olmayıp üniversitede daha iyi olduğunu düşünmeleri %28,8 oranıyla doğru bulmayanların nedenlerinin başında gelirken %9,6 oranıyla haksızlık adaletsizlik olurdu ikinci sırada yer aldı. Üniversite öğrencilerinin doğru ve yanlış bulma gerekçelerinin başında lisede öğrencilerin hemşirelik mesleği için yetiştiklerini düşünmeleri (%48,6) ve eğitim seviyesi farkı, bilgileri yeterli değil (%34,2) olarak belirlendi.

Farklı eğitim seviyesinden mezun hemşirelerin aynı çalışma ortamında çalışırken sorun yaşar mı sorusuna üniversite öğrencileri %66,9 oranıyla lise öğrencilerinden (%44,9) anlamlı olarak fazla evet yanıtı verdi(p<0,001). Her iki bölüm öğrencileri de sorun yaşama nedeni olarak bilgi farklılığını ve eğitim seviyesindeki farklılığı ön planda tutmuştur. Korkmaz ve Görgülü'nün çalışmasında hemşirelerin %93,3'ü hemşirelik eğitiminin lisans düzeyinde olması gerektiğini ifade etmiş, Kacaroğlu Vicdan, hemşirelik mesleği üyeleri arasındaki farklı eğitim durumunun ortadan kaldırılıp eşit ve etkin eğitim olanakları sağlanması gerektiğini ifade etmiştir.[19,20] Pearson ve Peels'in çalışmasında benzer

şekilde, hemşirelerin karşılaştığı başlıca problemler arasında eğitim ile ilgili en yaygın sorunun temel becerilerin ötesinde ileri eğitim ihtiyacı olduğu, profesyonellik için, tüm program ve kayıtlı hemşirelerin asgari düzeyde beceri ve bilgiye sahip olmaları için tek tip standartlar belirlenmesi gerektiği yer almıştır.[21] Çalışmada öğrencilerin çoğunluğu benzer şekilde aynı düzey eğitim ile aynı ünvanın alınmasını doğru bulmaktadır.

Lise mezuniyeti sonrasında alınan ünvanın hemşire yardımcılığı olarak değiştiğini bilme üniversite öğrencilerinde %96,2, lise öğrencilerinde %94,1 olup fark yoktur (p:,424). Hangi yasal değişiklikle yapıldığını bildiğini söyleme üniversitede %15,4 lisede %24,4 oranındadır. Lise öğrencilerinin çoğunluğu bu değişikliği okulda hocalarından öğrendiğini belirtmiştir. Lise öğrencilerinin %13,4'ü unvan değişikliğini olumlu karşılarken üniversite öğrencilerinde bu oran %80,3 ile anlamlı olarak fazla bulundu(p<0.001). Üniversite öğrencilerinin olumlu karşılama nedenlerinde 4 yıllık üniversite eğitimi gerekli, yaş olarak küçükler eğitime devam etmeleri gerekir (%31,4) ile lise ve üniversite bir olmamalı (%30,5) görüşü fazla iken lise öğrencilerinde sağlık ciddi bir çalışma alanı, daha donanımlı ve bilinçli eğitim alınmalı (%18,8) ile hemşire olmak için okumaya devam etmek gerekecek (%12,5) ilk iki sırada yer aldı. Atasoy ve Sütütemiz'in çalışmasında benzer şekilde öğrencilerin hemşirelik lisans eğitimi 4 yıllık örgün eğitim olmalıdır' görüşü, 2,67±0,72 ortalama ile en yüksek katılım gösterdikleri 4. sıradaki ifade olmuştur.[22] Ünaldı ve ark. çalışmasında, uyumlu şekilde lise sonrasında (hemşireliğe devam etme gibi) kariyer planı varlığı %92 bulunmuştur.[16] Pearson'un çalışmasında bir çok ülkede hemşirelerin karşılaştığı en sık belirtilen temel sorunlar arasında ileri hemşirelik eğitimine ihtiyaç yer alırken Türkiye içinde eğitim olarak belirtilmiştir.[21]

Lise öğrencilerinin bu değişimi olumsuz karşılayacağını düşünme üniversite öğrencilerinde %89, lise öğrencilerinde %98,3 oranındadır. Okul türüne göre sorulara verilen yanıtlar Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Okul Türüne Göre Öğrencilerinin Düşünceleri

Hemşirelik ve Hemşire Yardımcılığı İle	Lisans		Lise		
İlgili Sorular	n	%	n	%	P*
Hemşirelik bölümünü gönüllü seçen	107	68,2	89	74,8	,229
Lise ve üniversite mezunlarına hemşire ünvanı verilmesini doğru bulan	37	23,6	66	55,9	**,000**
Lise mezuniyeti sonrasında alınan ünvanın hemşire yardımcısı olarak değiştiğini bilen	151	96,2	112	94,1	,424
Hemşire yardımcısının yapacağı girişimler hakkında bilgisi olduğunu söyleyen	57	36,8	97	81,5	**,000**
Hemşire yardımcısının yapacağı işleri daha vasıfsız gören	68	43,9	104	88,1	**,000**
Hemşirenin yardımcısı olması gerektiğini düşünen	114	74,0	4	3,4	**,000**
Farklı eğitim düzeyinden mezun hemşirelerin çalışma ortamında sorun yaşayacağını düşünme	105	66,9	53	44,9	**,000**
Hemşire yardımcılığı ünvanı ile ilgili değişikliği olumlu karşılama	122	80,3	16	13,4	**,000**

**Ki-kare*

Hemşire yardımcılarının yapabileceği girişimlerinin neler olduğunu bilme üniversitede %36,8, lisede %81,5 oranında, hemşireliğin yardımcısı olması gerektiğini düşünme üniversitede %74, lisede %3,4 oranında, hemşire yardımcılarının yapacağı işleri daha vasıfsız görme üniversitede %43,9, lisede %88,1 oranındadır ve bu oranlar okul türü açısından anlamlı düzeyde farklıdır($p<0,001$). Çalışmada öğrencilerin yapacağı girişimlerin ne olduğunu düşük oranda bilmesiyle benzer şekilde Ünaldı ve ark. (2018) çalışmasında öğrencilerin oral ilaç verilmesi, hastanın yürütülmesi ve hareket etmesine yardım edilmesi gibi işleri hemşire yardımcısının görevi olarak kabul ettikleri; ölüm sonrası bakım verme, idrar torbasını boşaltma ve değiştirme, idrar ve dışkı örneği alma, hasta yatağının ve odasının düzeltilmesi ile temizliğinin sağlanması gibi işleri hemşire yardımcısının görev kapsamında görmedikleri ve bu işlerin hemşire yardımcısının görev ve sorumlulukları dahilinde olduklarını bilmedikleri saptanmıştır.[16]

Bu değişikliğin hemşirelik mesleği adına iyi olduğunu düşünme lise öğrencilerinde %20,2 iken %56,4 oranıyla üniversite öğrencilerinde anlamlı olarak fazladır($p<0,001$). Öğrencilerin hemşire yardımcılığının hemşireliğe etkisi ile ilgili ifadeleri doğru bulma oranları Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin Hemşire Yardımcılığının Hemşireliğe Etkisi İle İlgili İfadeleri Doğru Bulma Oranları

Hemşire Yardımcılığı Ünvanının Etkisiyle İlgili İfadeler	Üniversite		Lise	
	n	%	n	%
Hemşirenin iş yükünü azaltır	129	**82,2**	63	**52,9**
Hemşireliğin profesyonel bir meslek olduğunu destekler	93	**59,2**	10	8,4
Yapılan hatalı uygulamalar azalır	73	46,5	28	23,5
Toplumdaki prestijini artırır	72	45,9	10	8,4
Herkesin yapacağı iş belli olduğundan bir düzen getirir	70	44,6	14	11,8
Hasta memnuniyeti artar	68	43,3		
Çalışma ortamında çatışmaya yol açar	62	39,5	55	46,2
Çalışma ortamında yapılacak işler açısından kargaşaya neden olur	57	36,3	61	**51,3**
İş bulmada tercih edilebilirliği artırır	47	29,9	30	25,2
Hemşirelikte otonomiyi artırır	40	25,5	4	3,4
İş bulmada tercih edilebilirliği azaltır	21	13,4		
Hemşirenin iş yükü artar	8	5,1	6	5,0

Tablo 3'e bakıldığında öğrenciler benzer şekilde en yüksek oranda hemşirenin iş yükünü azaltacağını düşünmektedirler. Hemşirelik bölümü öğrencileri ikinci sırada profesyonellik için gerekli görürken, hemşire yardımcılığı öğrencileri kargaşaya yol açacağını düşünmektedir. Hemşirelik öğrencilerinin yarısından fazlası profesyonellik için ünvan farklılığının gerekli olduğunu düşünmektedir. Adıgüzel ve ark. çalışmasında mesleğin çalışma şartlarının ağırlığı ve sorumluluğun üst düzeyde temsil edilmemesinin profesyonelleşme kapsamında sorun oluşturduğu ifade edilmiştir.[23]

Hemşire yardımcılığı ünvanında 'hemşire' ve 'yardımcı' kelimelerinin geçmesinde öğrencilerin hissettikleri ile okul türü açısından anlamlı fark saptandı(sırasıyla p:,037, p<0.001). Her iki grupta kararsız olma oranları daha yüksek bulundu. Hemşire kelimesinin geçmesini üniversite öğrencilerine %34,8 iyi, %8,4 kötü hissetirirken, %56,8'i kararsız, lise öğrencilerinin %39,3 'ü iyi, %17,1'i kötü hissederken %43,6'sı kararsız olduğunu belirtti. Üniversite öğrencilerinin iyi hissetmelerine iş yükünü azaltacağını düşünmeleri, kötü hissetmelerine sahada sorun yaratabileceği ve insanların aynı algılayacağını düşünmeleri, kararsız olanlar ise henüz çalışılmamış olması, sonucun ne getireceğinin bilinmemesi, görev dağılımın net olmadığı ve aynı işi yapacağını düşünmeleri büyük oranda sebep olmaktadır. Benzer şekilde Atasoy ve Sütütemiz'in çalışmada 'Sağlık meslek lisesi mezunlarıyla hemşirelik lisans mezunlarının yasal şekilde görev ve sorumluluk tanımı yapılmalıdır' görüşüne 2,58±0,86 ortalamasıyla katılmışlardır.[22] Bu durumda rol dağılımının iyi yapılması ve uygulamaya yansımalarının iyi kontrol edilmesi önem taşımaktadır. İleri düzey hemşirelerden (APN) hizmet alan bireylerle yapılan bir çalışmada, hastaların ileri düzey hemşirelerin (APN) profesyonel bütünsel yaklaşımından memnun kaldığı, sağlık hizmeti sunmanın iyi bir yol olduğunu düşündükleri, temel sağlık hizmetlerine erişim ve bekleme süresini kısalttığı, güvenilir ve yetkin, saygılı oldukları, genel olarak sağlıkta ileri düzey hemşirelerden (APN) daha menun kaldıkları bulunmuştur.[24] Bu durumda mevcut hemşirelik rollerinin invaziv olmayanlarının hemşire yardımcılığına kaydırılması yanında hemşirelerin rollerinin yeniden yapılandırılarak bağımsız rollerinin artrtırılması da gündeme gelmelidir.

Yardımcı kelimesinin nasıl hissettirdiği sorusuna üniversite öğrencileri %36,3'ü iyi, %18,5'i kötü hissettirdiğini, %42'si kararız olduğunu belirtmiştir. Lise öğrencilerinde ise 'yardımcı' kelimesinin geçmesi öğrencilerin %87,4'üne kötü hissettirirken, %12,6'sı kararız olduğunu belirtmiş, iyi hissettiğini bildiren olmamıştır. Yardımcı kelimesinin kötü hissettirme sebebi, küçümseyici bir ünvan, düşük bir konum ve kendilerini ikinci planda hissetmeleri (%14,4) oldu. Üniversite öğrencileri farklı bir isim olabilirdi görüşünü belirtmişlerdir. Hemşirelik mesleğinde ülkemizde olduğu gibi isim ve rol karmaşası yaşandığını, gelişen teknoloji ve artan ihtiyaç nedeniyle sağlık personeli arasında rol değişimi ve rol aktarımlarının olduğunu diğer çalışmalarda görmekteyiz.[14,24-26] Artan talep ve genel pratisyenlerin yetersizliği nedeniyle zorlanan sağlık hizmetleri sonucunda çözüm olarak sağlık personelleri arasındaki sorumluluk alanlarının dağılımı yeniden değerlendirilerek, kayılı hemşirelerin (RN) rolleri ve uygulama alanları diğer ülkede genişletilmiştir.[14,25] Ülkemizde yapılan bu ünvan farklılığını öğrenciler doğru bulmakta ancak değişen roller konusunda kaygılanmaktadır.

Tablo 4'e bakıldığında üniversite öğrencilerinde farklı eğitim düzeyinden mezun hemşirelerin çalışma ortamında sorun yaşayacağını düşünme ve değişikliği olumlu karşılama 3. sınıfta sırasıyla %79,2 ve %88,6 oranlarıyla anlamlı olarak fazla bulundu(p:,015, p:,007). Cinsiyet açısından değerlendirildiğinde anlamlı bir fark bulunmadı. Sınıf ve cinsiyete göre üniversite öğrencilerinin sorulara verdiği yanıtlar Tablo 4'de, mezun olduğu lise türü ve ailede sağlıkçı olma durumuna göre verdiği yanıtlar Tablo 5'te gösterildi.

Tablo 4. Üniversite Öğrencilerinin Sınıf ve Cinsiyete Göre Düşünceleri

Hemşirelik ve Hemşire Yardımcılığı İle İlgili Sorular	Sınıf				P*	Cinsiyet				P*
	3		4			K		E		
	n	%	n	%		n	%	n	%	
Hemşirelik bölümünü gönüllü seçen	59	77,1	48	64,9	,404	83	68,6	24	66,7	,827
Bölümde okumaktan memnun olan	60	72,3	60	81,1	,195	93	76,9	27	75,0	,817
Lise ve üniversite mezunlarına hemşire ünvanı verilmesini doğru bulan	17	20,5	20	27,0	,335	27	22,3	10	27,8	,498
Lise mezuniyeti sonrasında alınan ünvanın hemşire yardımcısı olarak değiştiğini bilen	80	96,4	71	95,0	,886	117	96,7	34	94,4	,537
Hemşire yardımcısının yapacağı girişimler hakkında bilgisi olduğunu söyleyen	30	36,1	27	37,5	,861	46	38,3	11	31,4	,456
Hemşire yardımcısının yapacağı işleri daha vasıfsız gören	39	47,6	29	39,7	,326	53	44,5	15	41,7	,761
Hemşirenin yardımcısı olması gerektiğini düşünen	59	71,1	55	77,5	,368	87	73,7	27	75,0	,879
Farklı eğitim düzeyinden mezun hemşirelerin çalışma ortamında sorun yaşayacağını düşünen	61	79,2	44	61,1	**,015**	81	70,4	24	70,6	,986
Hemşire yardımcılığı ünvanı ile ilgili değişikliği olumlu karşılayan	70	88,6	52	71,2	**,007**	96	81,4	26	76,5	,528

**Ki-kare*

Tablo 5'e bakıldığında sağlık meslek lisesi mezunu lisans öğrencilerinde diğer lise mezunu öğrencilere göre hemşirelik bölümünde okumaktan memnun olma (%90,7) ve hemşire ünvanının lise ve üniversite mezunlarına verilmesini doğru bulma (%46,5) anlamlı olarak fazla bulundu (p:,010, p:<0.001). Hemşirenin yardımcısı olması gerektiğini düşünme (%80,2), farklı eğitim düzeyinden mezun hemşirelerin çalışma ortamında sorun yaşayacağını düşünme (%76,6) ve hemşire yardımcılığı ile ilgili değişikliği olumlu karşılama (%90) ise diğer lise mezunu lisans öğrencilerde anlamlı olarak fazla bulundu (p:,005, p:.008, p:<0.001).

Lise ve üniversite mezunlarına hemşire ünvanı verilmesini doğru bulma 12. Sınıflarda (%65,0), 11. sınıftan (%46,6) anlamlı olarak fazla bulunurken (p:.044), ailede sağlık çalışanı olma, hemşirelik bölümünü gönüllü seçme durumuna göre ifadeler açısından anlamlı bir ilişki saptanmadı. Son sınıf olan 12. sınıf öğrencilerinin atama durumlarının net olmaması nedeniyle ünvan değişikliğinin etkilerinin daha fazla farkında oldukları söylenebilir.

Tablo 5. Üniversite Öğrencilerinin Okul Türü ve Ailede Sağlık Çalışanı Olma Durumuna Göre Düşünceleri

Hemşirelik ve Hemşire Yardımcılığı İle İlgili Sorular	Lise Türü				P*	Ailede Sağlık Çalışanı				P*
	Sağlık		Diğer			Var		Yok		
	n	%	n	%		n	%	n	%	
Hemşirelik bölümünü gönüllü seçen	29	67,4	78	68,4	,907	24	63,2	83	69,7	,448
Bölümde okumaktan memnun olan	39	90,7	81	71,1	**,010**	28	73,7	92	77,3	,647
Lise ve üniversite mezunlarına hemşire ünvanı verilmesini doğru bulan	20	46,5	17	14,9	**,000**	12	31,6	25	21,0	,181
Lise mezuniyeti sonrasında alınan ünvanın hemşire yardımcısı olarak değiştiğini bilen	42	97,7	109	95,6	,548	38	100	113	95,0	,337
Hemşire yardımcısının yapacağı girişimler hakkında bilgisi olduğunu söyleyen	19	44,2	38	33,9	,236	19	50,0	38	32,5	,052
Hemşire yardımcısının yapacağı işleri daha vasıfsız gören	23	53,5	45	40,2	,135	12	31,6	56	47,9	,079
Hemşirenin yardımcısı olması gerektiğini düşünen	25	58,1	89	80,2	**,005**	30	78,9	84	72,4	,425
Farklı eğitim düzeyinden mezun hemşirelerin çalışma ortamında sorun yaşayacağını düşünen	23	54,8	82	76,6	**,008**	28	73,7	77	69,4	,615
Hemşire yardımcılığı ünvanı ile ilgili değişikliği olumlu karşılayan	23	54,8	99	90,0	**,000**	31	86,1	91	78,4	,313

**Ki-kare*

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada hemşirelik ünvanının verilme şartlarının değişmesi, lise eğitimi sonrası hemşire yardımcılığı ünvanının verilmesi konusunda öğrencilerin bilgi düzeyleri ve nasıl karşıladıkları araştırılmıştır. Genel olarak her iki grup öğrencileri yapılan ünvan değişikliğini bilmektedir. Hemşirelik mesleğine etkisi konusunda en fazla hemşirenin iş yükünü azaltacağı görüşüne katılmaktadırlar.

Lise öğrencilerinin büyük çoğunluğu bu değişikliği olumsuz karşılarken, ünvan değişikliği ile hak kaybına uğradığını düşünmektedir. Lise öğrencilerinin yarından fazlası hemşire ünvanının, lise ve lisans eğitimi sonrasında verilmesini doğru bulmakta ve aynı ortamda çalışırken sorun yaşanmayacağını düşünmektedir. Çoğunluğu yapabileceği girişimlerin neler olduğunu bilmektedir, yapacağı işleri daha vasıfsız görmektedir ve hemşirenin yardımcısı olması gerekmediğini düşünmektedir. Bu mesleği en çok sevdikleri için seçmişlerdir. Hemşire yardımcılığı ünvanında 'hemşire' ve 'yardımcı' kelimelerinin geçiyor olmasının onları nasıl etkilediği sorgulandığında hemşire kelimesinin geçiyor olmasında kararsız, yardımcı kelimesinin geçiyor olmasının kötü hissettirdiği saptanmıştır.

Üniversite öğrencileri unvan değişikliğini olumlu karşılamaktadır ve bu değişiklikten memnundur. Hemşire ünvanının, lise ve lisans eğitimi sonrasında verilmesini öğrencilerin çoğunluğu doğru bulmamaktadır ve aynı ortamda çalışırken sorun yaşanabileceği düşünmektedir. Üniversite öğrencileri hemşire yardımcısının yapabileceği girişimlerin neler olduğu konusunda az bilgiye sahiptir. Hemşirenin yardımcısı olması gerektiğini düşünmektedirler. Hemşire yardımcısının yapacağı işleri daha vasıfsız görme oranları lise öğrencilerinden düşüktür. Hemşirelerin iş bulma imkanının fazla olduğunu düşünmeleri üniversite öğrencilerinin hemşireliği seçme nedenlerinin başında gelmektedir. Hemşire yardımcılığı ünvanında 'hemşire' ve 'yardımcı' kelimesinin geçiyor olmasının kendilerine hissettirdiklerinde kararsızdırlar.

Sonuç olarak öngörülen şekilde lise öğrencileri bu değişiklikten memnun

olmadığı, lisans öğrencilerinin memnun olduğu söylenebilir. Aynı ünvanın farklı düzeyde mezuniyet sonrası verilmesi doğru olmadığı için bu değişimin gerekli olduğu düşünülmektedir. Hemşire yardımcılarının çalışma hayatındaki yeri ve etkisinin nasıl olacağı, atanma durumlarının ne olacağının bilinmiyor olması öğrencileri düşündürmektedir. Atamalarının yapılıp yapılmayacağı, atamaları yapılırsa hemşirelik atamalarını nicel olarak etkileyip etkilemeyeceği konularının aydınlatılması gerekmektedir.

Hemşirelik mesleğini seçme nedenleri sıralandığında ilk iki sırada iş bulma imkanı ve mesleği sevme geldiği görünmektir. Öğrencilerin gelecekte iş sahibi olma konusunda kaygılarının olması ve bu nedenle hemşireliği seçerek bilinçli davrandıkları söylenebilir.

Lise mezunu öğrenciler, yaş itibariyle kendi sorunlarıyla baş etmede ciddi sorunlar yaşadıkları bir dönemdeyken, ciddi sağlık sorunu yaşayan bireylerle nasıl baş edebilecekleri ve kendilerinin çalışma ortamından nasıl etkilendikleri önemli bir husustur.

Sağlık sektöründe önemli bir nüfusa sahip olmakla birlikte hala insan gücü ihtiyacı devam ettiği vurgulanan hemşirelik mesleğinin bu değişimden nasıl etkileneceği hemşire yardımcılarının sahada görev alması ile netleşecektir. İhtiyaç devam etse dahi aynı görev tanımları içerisinde aynı unvan ile yeniden lise mezunlarına hemşire olarak atama yapılmaması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Korkmaz, F. (2011). "Meslekleşme ve Ülkemizde Hemşirelik". Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi, 59-67.
2. Karadağ, A. (2002). "Meslek Olarak Hemşirelik". Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 5 (2).
3. Ergöl, Ş. (2011). "Türkiye'de Yükseköğretimde Hemşirelik" Eğitimi. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 1 (3), 152-155.
4. Gönç, T. (2015). "Türkiye'de Hemşirelik Mesleğinin Profesyonelleşmesi Sürecinde Gelişmeler ve Zorluklar: Sosyolojik Bir Değerlendirme". İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 17 (4), 113-146.
5. 6283 Sayılı Hemşirelik Kanunu, (1954), http://www.istanbulsaglik.gov.tr. (ET:18.12.2018)
6. 5634 Sayılı Hemşirelik Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, (2007), http://www.resmigazete.gov.tr. (ET:18.12.2018)
7. 6354 sayılı Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşların Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, (2012), https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6354.html. (ET:25.03.2018)
8. Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşların Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, (2014), http://www.resmigazete.gov.tr. (ET:23.05.2017)
9. Tababet ve Şuabatı San'atların Tarzı İcrasına Dair Kanun, (1928), http://www.mevzuat.gov.tr (ET:18.12.2018)
10. Sağlık Meslek Mensupları ile Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmelik,(2014), http://www.resmigazete.gov.tr. (ET:20.02.2018)
11. Pearson, A, Peels, S. A (2001). "Global View of Nursing in the New Millwnnium -4: The Education of Nurses". International Journal of Nursing Practice, 7, 15-19.
12. Büscher, A, Sivertsen, B, White, J. (2009). Nurses and Midwives: A Force for Health, Survey on the situation of nursing and midwifery in the MemberStates of the European Region on the World Health Organization 2009 Copenhagen/ Denmark: WHO Regional Office for Europe 2009.
13. Fischer A, Danzon M. (2000). Munich Declaration: Nurses and Midwives: a force for Health, 2000. Denmark: WHO Regional Office for Europe 2000.
14. Fagerström L. (2012). "The Impact of Advanced Practice Nursing in Healthcare: Recipe for Developing Countries". Annals of Neurosciences, 19 (1), 1-2.
15. World Health Organization Regional Office for Europe Nursing and Midwifery, World Health Organization, (2009), http://www.euro.who.int/en/health-topics/Health-systems/nursing-and-midwifery/nursing-and-midwifery.
16. Ünaldı Baydın, N. Tiryaki Şen, H, Alan, H, Taşkın Yılmaz, F, Özcan, D. (2018). "Hemşire Yardımcılığı Programında Öğrenin Gören Öğrencilerin; Hemşire Yardımcısının Görev ve Sorumlulukları Hakkındaki Görüşleri". Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 15 (1), 23-29.
17. Göriş, S, Kılıç, Z, Ceyhan Ö, Şentürk A. (2014). Hemşirelerin Profesyonel Değerleri ve Etkileyen Faktörler. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi, 5 (3),137-142.
18. Derya Beydağ, K, Gündüz, A, Gök Özer, F. (2008). "Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Eğitimlerine ve Mesleklerine Bakış Açıları, Meslekten Beklentileri". Pamukkale Tıp Dergisi, 1 (3), 137-142.
19. Korkmaz, F, Görgülü, S. (2010). "Hemşirelerin, Meslek Ölçütleri Bağlamında Hemşireliğe İlişkin Görüşleri". Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi, 1-17.
20. Kacaroğlu Vicdan, A. (2010). "Hemşirelikte Profesyonellik". Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, Sempozyum Özel Sayısı, 261-263.
21. Pearson, A, Peels, S. (2001). "Problems Faced By Nurses". International Journal of Nursing Practice, 7, 21-25.
22. Atasoy, I, Sütütemiz, N. (2014). "Bir Grup Hemşirelik Son Sınıf Öğrencisinin Hemşirelik Eğitimi ile İlgili Görüleri". Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi, 22 (2), 94-104.

23. Adıgüzel, O, Tanrıverdi, H, Sönmez Özkan, D. (2011). "Mesleki Profesyonellik ve Bir Meslek Mensupları Olarak Hemşireler Örneği". Yönetim Bilimleri Dergisi 2011; 9 (2), 237-259.

24. Erikson ,I, Lindblad, M, Möller, U, Gillsjö, C. (2018)." Holistic Health Care: Ptaients' Experiences of Health Care Prrovided by Advanced Practice Nurse". Iternational Journal of Nursing Practice, 24, 1-7.

25. Maier, C.B, Aiken, L.H. (2016). "Task Shifting from Physicians to Nurses in Primary Care in 39 Countries: A Cross-Country Comparative Study". The European Journal of Public Health, 26 (6), 927-934.

26. Donald, F, Bryant Lukosius, D, Martin Misener, R, Kaasalainen, S, Kilpatrick, K, Carter, N, et al. (2010). "Clinical Nurse Specialists and Nurse Practitioners: Title Confusion and Lack of Role Clarity". Nursing Leadership 2010; 23, 189-210.